

תוכן עניינים

עמ' 1	1. מבוא
	2. מדיניות המשטר הבי"נל לשטחים כבושים
עמ' 2-4	2.1 החוק הבינלאומי
עמ' 4-6	2.2 מדיניות ישראל בשטחים הכבושים
	2.3 עמדותיה והתנהגותה של ישראל ביחס לחוק הבינלאומי לשטחים כבושים
עמ' 6-7	3. התנחלויות- ביקורת בין לאומית והמענה הישראלי.
עמ' 8-9	3.1 יחס הממשלה והחברה הישראלית להתנחלויות
עמ' 9-10	3.2 הביקורת הבינלאומית על ההתנחלויות
עמ' 10-12	3.3 המענה הישראלי לביקורת על ההתנחלויות
	4. גדר ההפרדה – ביקורת בין לאומית והמענה הישראלי
עמ' 12-13	4.1 יחס הממשלה והחברה הישראלית לגדר ההפרדה
עמ' 13-15	4.2 הביקורת הבינלאומית על גדר ההפרדה
עמ' 15-16	4.3 המענה הישראלי לביקורת על גדר ההפרדה
עמ' 17-19	סיכום
עמ' 20-21	ביבליוגרפיה

---

1. מבוא

"המשפט הבינלאומי מיועד לשמור על השטח הכבוש ולהגן על תושביו בד בבד עם הקפדה על הסדרה ברורה של מערכת היחסים בין תושבי האזור ובין המדינה הכובשת והכרעה נגד החלת הריבונות של המדינה הכובשת על האזור. הכובש, שהינו בעל סמכויות מוגבלות וזמניות, מנהל את האזור הכבוש מטעם הריבון כנאמנו. הוא בעל סמכות לעדכן חקיקה קיימת בתנאים מגבילים ומצומצמים, הוא מנוע מלספח את הכבוש. כל הרחבת סממן של ריבונות מצד המדינה צריכה לעמוד בתנאים קפדניים: היא צריכה להיות מוצדקת מבחינת מטרתה, היא צריכה להצביע על הטוב שהיא גורמת, והיא צריכה להיות מידתית בהתחשב באותה מטרה."

(מתוך: קנאור, 2005, עמ' 574-575)

בכל כיבוש של שטחים נוצר מתח בין האינטרסים של הכובשים לנכבשים. החוק הבינלאומי מיועד להגן על זכויות האוכלוסייה הנכבשת והוא מעוגן במספר אמנות ביניהן אמנת האג מ-1907, אמנת ג'נבה מ-1949 ואמנת רומא מ-1998. הקהילה הבינלאומית מכירה כמו כן בצורך למצוא איזון בין הצרכים הביטחוניים של הכוח הכובש ובין הצורך להגן על הזכויות הבסיסיות ביותר של תושבי השטחים הכבושים (Walsh & Peleg, 2008). לפיכך, הקהילה הבינלאומית מכתובה חוקים בהם המדינות צריכות לעמוד בכדי ששליטתן באזור תיחשב לנחוצה ולגיטימית. אחרת חשופות המדינות לביקורת מצד הקהילה הבינלאומית שעלולה להיות מלווה גם בסנקציות שונות כדוגמת החרמות, הפגנות וגינויים.

בישראל, השטחים הכבושים הם שטחים שמדינת ישראל כבשה במהלך מלחמת ששת הימים באוקטובר 1967 ממצרים, ירדן וסוריה. על-פי מרבית האמנות הבינלאומיות, ובכלל זה בית המשפט הבינלאומי, אמנת ג'נבה, אמנת האג, אמנת רומא, האספה הכללית של האו"ם והמועצה לביטחון של האו"ם מחשיבים את ישראל ככוח כובש. בנוסף, ישראל נתפסת על-ידי ארגונים שונים כמפרה זכויות אדם על-ידי המדיניות שלה בשטחים אלה. עבודה זו תעסוק בהפרות זכויות אדם בשטחים הכבושים, תוך התמקדות בהפרות הנגרמות כתוצאה מסוגיות ההתנחלויות וגדר ההפרדה. בעבודה זו אבחן את הביקורת שנמתחת על ישראל כתוצאה ממדיניותה שגורמת להפרות אלה. כמו כן, עבודה זו תעסוק בתגובות של מדינת ישראל לביקורת. כלומר, שאלת המחקר הינה מהן הפרות זכויות האדם, לפי החוק הבינלאומי, אותן מבצעת ישראל בשטחים וכיצד ישראל מגיבה לביקורת המופנית אליה בהקשר זה.

עבודה זו מבוססת על סקירה של ספרות אקדמית בנושא זה כמו גם על סמך ניתוח מקורות ראשוניים כגון דוחות, אתרי אינטרנט וניירות עמדה של ארגונים הפועלים בנושא כדוגמת ארגון בצלם. עבודה זו מחולקת למספר חלקים. תחילה אסקור את מדיניות המשטר הבינלאומי לשטחים כבושים ובפרק זה אבחן את החוק הבינלאומי ואת עמדותיה והתנהגותה של ישראל ביחס לחוק הבינלאומי לשטחים כבושים. בהמשך, אעסוק במקרה של ההתנחלויות מבחינת ביקורת בינלאומית והמענה הישראלי. בחלק זה אסקור את יחס הממשלה והחברה הישראלית להתנחלויות, הביקורת הבינלאומית על ההתנחלויות והמענה הישראלי לביקורת על ההתנחלויות. באופן דומה, אעבור לאחר מכן לעסוק בגדר ההפרדה, הביקורת הבינלאומית כלפיה והמענה הישראלי. בהתאם, אתמקד בפרק זה ביחס הממשלה והחברה הישראלית לגדר ההפרדה, בביקורת הבינלאומית על גדר ההפרדה ובמענה הישראלי לביקורת אודות גדר ההפרדה.

2. מדיניות המשטר הבינלאומי לשטחים כבושים.

2.1 החוק הבינלאומי

ההנחה הבסיסית בנושא של זכויות אדם בשטחים כבושים היא שהגורם העיקרי שמשפיע על מצב זכויות האדם בשטחים אלו היא מידת העוינות של שנוצרת על-ידי הכיבוש עצמו. העוינות היא תוצר של התנגשות אינטרסים בין הכובשים לנכבשים. מטרת המשטרים הכובשים היא להבטיח את ביטחונם ולכוון סדר אזרחי באזור. לעומתם, האוכלוסייה המקומית צריכה להתנגד, לעמוד ולגרש לעיתים את הכוח הכובש. עימותים אלו יוצרים בהכרח אלימות והפרות של זכויות אדם. לעיתים קרובות הכוח הכובש משתמש בתירוצים של צרכים צבאיים או ביטחוניים כדי לתת לגיטימציה להפרת זכויות של האוכלוסייה הנכבשת. אל מול אינטרסים מנוגדים אלו, הקהילה הבינלאומית נמצאת פעמים רבות בדילמה על מנת למצוא איזון בין הצורך בביטחון של הכוח הכובש לבין הצורך להבטיח את הזכויות הבסיסיות ביותר של התושבים בשטחים הכבושים (Walsh & Peleg, 2008).

בהתאם לכך, החוק הבינלאומי פועל להסדרת התנהגות כוחות כובשים מתוך הרציונאל שריבונות לא צריכה להיות תוצר של אלימות. לכן, על כוחות כובשים לכבד את החוקים והמוסדות שהיו קיימים מלפני הכיבוש. חוקי הכיבוש פותחו כחלק מחוקי המלחמה, כי כיבוש נתפס כתוצר לוואי של מהלכי מלחמה. עם זאת, המציאות הוכיחה שכיבוש הוא לא בהכרח תלוי מלחמה ויכול להיות תוצר של תחושת איום, פלישה נקודתית וכו'. כיבוש כיום הוא שליטה של כוח על טריטוריה אחרת אשר אינו בא מכוח ריבונות ובניגוד לרצונה של המדינה (Benvenisti, 2012). חוקי הכיבוש הבינלאומיים, שבאים לידי ביטוי בסעיף 43 של אמנת האג משנת 1907, מבוססים על התפיסה שהמדינה הכובשת היא נאמנה אשר תפקידה לדאוג לשטחים ולתושבים שנמצאים בהם:

"בעבור סמכויות השלטון החוקי למעשה לידי הכובש, ינקוט הלה בכל האמצעים שביכולתו כדי להחזיר על כנם ולהבטיח את הסדר והבטחון הציבוריים, עד כמה שהדבר אפשרי, מתוך כיבוד החוקים הנוהגים במדינה, חוץ אם נבצר ממנו הדבר לחלוטין." (מתוך: האגודה לזכויות האזרח בישראל, 2010).

כלומר, הכוח הכובש אמון לדאוג להמשך ולרציפות סדר היום הציבורי והביטחוני שהתקיים לפני הכיבוש עד כמה שאפשר. בנוסף, תפקיד המדינה נחשב לזמני ואסור לה לבצע פעולות שיתרמו לביסוסו של הכיבוש כעניין קבוע (Benvenisti, 2012).

החוק הכתוב שמצוין לעיל, כמו במקרים רבים, נתון לפרשנויות שונות שמשפיעות על האופן בו החוק בא לידי יישום בפועל. לפי הגישה הריאליסטית לחוק הבינלאומי המדינה הינה יחידה רציונאלית שדואגת לאינטרסים שלה ושואפת להשיג מטרות. לעומת זאת, התפיסה הרלוונטית יותר כיום לחוק הבינלאומי מהווה שינוי בתפיסה של מדינות כישויות בודדות, הנלחמות בסוג של מלחמות הישרדות בהן החזק שורד, אלא כישויות הכפופות לנורמות בינלאומיות שמגבילות את פעולותיהן וקובעות סטנדרט התנהגות ראוי. זוהי גישה ליברלית אשר לפיה יש שוויון בין מדינות ריבוניות ולכן יש להילחם בכיבוש ובקולוניאליזם. בהתאם לגישה זו, כשמדינה כובשת מדינה אחרת מתערער מעמדה כמדינה מודרנית, בת-תרבות ולגיטימית (קנאור, 2005).